

Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi

*Institute of Public Administration
Journal of Social Sciences*

Cilt 2, Sayı 2, Yaz/Haziran 2022

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE 18. YÜZYILDA GÜNLÜK KONUŞMA DİYALOGLARININ KULLANIMI

**Use Of Daily Conversation Dialogues in the 18th Century in Teaching
Turkish as a Foreign Language**

Araştırma Makalesi • Research Article

Öğr. Gör. Mustafa TEKELİ

Gazi Üniversitesi

Yabancı Diller Yüksekokulu Yabancı Diller Bölümü

Ankara/TÜRKİYE

mtekeli@gazi.edu.tr

0000-0002-6095-1153

Geliş Tarihi/Received: 27.04.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 26.05.2022

Atf/Citation

Tekeli, M. (2022). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde 18. Yüzyılda Günlük Konuşma Diyaloglarının Kullanımı. *Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*. (2), 229-264.

Kamu Yönetimi Enstitüsü

Türkiye Kamu Çalışanları Kalkınma ve Dayanışma Vakfı kuruluşudur

Öz

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi çalışmaları son yıllarda büyük önem kazanmıştır. Ülkemizin jeopolitik konumu gereği günümüzde birçok ülke ile iletişim hâlinde olması Türk kültürünün ve Türk medeniyetinin de bu sayede o ülkelere tanıtılması anlamına gelmektedir. Bugün olduğu kadar geçmişte de bu kültürlenme yaşanmaktaydı. Özellikle dönemin ilim ve bilim merkezi olarak Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde birtakım kültürel faaliyetler de yapılmaktaydı. Bu faaliyetlerin önemli bir ayağını ise dil öğretimi oluşturmaktadır. Temelinde ticari faaliyetlerin geliştirilmesi amacı bulunan bu tür girişimlerin günümüzde de çokça başvuru alan kültürel diplomasi unsurlarından olduğu görülmektedir. İbrahim Müteferrika'nın Holderman ile 1730 yılında yayımladığı "Türk Dili'ni Kolay ve Kısa Yoldan Öğrenme Yöntemi ve Türkçe Dilbilgisi" eseri Osmanlı Dönemi'nde matbaada basılan ilk yabancılara Türkçe öğretimi kitabı olması özelliğiyle önem kazanmaktadır. Bu eser üzerinden Avrupa'dan Osmanlı ile ticaret yapmak isteyen tüccarlara Türkçenin öğretilmesi hedeflenmiştir. Dil öğretimi sadece dilsel yapıların aktarılması anlamına gelmemektedir. Aynı zamanda Türkçenin öğretilmesiyle Türk kültürüne ait unsurların da tanıtılması amaçlanmıştır. Bunun yanında Türk Dili açısından bakıldığında bu eserle Arap harflerinden Latin harflerine geçiş denemelerinin de yapılmaya başlandığı görülmektedir.

Bu çalışmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan kaynaklarda yer alan, günlük konuşma becerilerini geliştirici diyaloglar üzerine betimsel bir inceleme yapılmıştır. İncelemede temel kaynak olarak İbrahim Müteferrika ve Holderman'ın 1730 yılında birlikte yayımladığı "Türk Dili'ni Kolay ve Kısa Yoldan Öğrenme Yöntemi ve Türkçe Dilbilgisi" adlı eseri belirlenmiştir. Eserdeki Arap harfleri ve Latin harfleriyle oluşturulmuş Türkçe diyaloglar, Fransızca çevirileriyle karşılaştırılarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Çalışmada 1700'lü yılların ilk çeyreğinde her iki dilde hazırlanmış günlük konuşma yapıları ve söz varlığı günümüz Türkçesi ve Fransızcasıyla karşılaştırmalı bir incelemeyle ele alınmaktadır. Ayrıca

eserde bulunan diyaloglar günümüz Türkçesinde yeniden yazılarak 18. yüzyıl Türkçesinin zaman içerisindeki evrimine de değinilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yabancılar Türkçe Öğretimi, Diyaloglar, Günlük Dil, İbrahim Müteferrika, Holderman

Abstract

Studies in teaching Turkish as a foreign language have gained great importance in recent years. Due to the geopolitical position of our country, the fact that it is in communication with many countries today means that Turkish culture and Turkish Civilization are introduced to those countries. This acculturation took place in the past as well as today. In particular, some cultural activities were carried out within the borders of the Ottoman Empire as the science and science center of the period. An important pillar of these activities is language teaching. It is seen that such initiatives, which aim to develop commercial activities, are among the cultural diplomacy elements that are widely used today. İbrahim Müteferrika's book "The Easy and Short Way to Learn Turkish Language and Turkish Grammar", published with Holderman in 1730, gains importance as it is the first book for teaching Turkish to foreigners, which was printed in the printing house in the Ottoman Period. Through this work, it is aimed to teach Turkish to traders from Europe who want to trade with the Ottoman Empire. Language teaching does not only mean the transfer of linguistic structures. At the same time, it is aimed to introduce the elements of Turkish culture by teaching Turkish. In addition, from the point of view of the Turkish language, it is seen that the transition from Arabic letters to Latin letters started with this work.

In this study, a descriptive analysis was made on the dialogues that improve daily speaking skills in the sources used in teaching Turkish as a foreign language. In this analysis, the work named "The Method of Learning Turkish Language in an Easy and Short Way and Turkish Grammar", published by İbrahim Müteferrika and Holderman together in 1730, was determined as the main source. The Turkish dialogues in the work, which were created with Arabic and Latin letters, were compared with their French

translations and subjected to content analysis. In the study, daily speech structures and vocabulary prepared in both languages in the first quarter of the 1700s are discussed with a comparative analysis with today's Turkish and French. In addition, the dialogues in the work are rewritten in today's Turkish and the evolution of 18th century Turkish over time is also mentioned.

Keywords: Teaching Turkish to Foreigners, Dialogues, Daily Language, İbrahim Müteferrika, Holderma

Giriş

Yabancılara Türkçe öğretimi (YTÖ) tarihi üzerine pek çok araştırma yapılmıştır. Kimi araştırmacılar YTÖ'de ilk yazılı kaynağın Dîvânu Lugâti't-Türk olduğunu kabul ederken, kimi araştırmacılar ise daha eskiye gidilerek Sümer tabletlerinden başlanması gerektiğini savunmaktadırlar. İlk yazılı kaynaklar hangi tarihte kullanılmaya başlanmış olursa olsun önemli olan hangi tarihte başladığından ziyade bu tür kaynakların ne amaçla kullanıldığı ve Türkçenin nasıl öğretildiğinin belirlenmesidir. İçerisinde Türkçe bir sözcüğün yer almadığı, genel olarak hedef dil kuralları ve sözcükleriyle oluşturulmuş kaynaklar elbette Türkçenin öğretilmesinde yeterli ölçüde başarılı olunmasının önüne geçecektir.

Çakmak (2014) Türkçenin tarihi ile ilgili “Milattan önce dört bin yıla kadar uzanan köklü bir geçmişe sahip olan Türkçe, Ural-Altay grubuna ait eklemeli bir dildir. Türkçe bugün dünya üzerinde 220 milyondan fazla konuşuru ile Çince, Hintçe, İspanyolca, İngilizce, Fransızca ve Rusça ile birlikte en fazla konuşulan yedinci dil konumundadır” (s.178) ifadelerini kullanmaktadır.

Türkçe bugün dünyanın her tarafından ilgi gören özellikle de gönül coğrafyaları olarak adlandırılan bölgelerde öğrenilmek isten bir dildir. Geçmişte de sistemli bir öğretim olmasa da Türkçenin yabancılar tarafından öğrenilip kullanıldığı görülmektedir (Biçer, 2012, s. 109).

Türkçenin geçmişten günümüze öğretim tarihine bakıldığında çalışmalarda genellikle aşağıdaki eserler takip edilmektedir:

Dîvânu Lugâti't-Türk, Codex Cumanicus, Kitâbü'l-İdrâk li-Lisani'l-Etrâk, Et-Tuhfetü'z-Zekiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye, Bülgatü'l-Müştâk fî-Lûgati't-Türk ve'l-Kıfçak, El-Kavânînü'l-Küllîyye li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye, Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî, Muhâkemetü'l-Lugateyn, Kitâb-ı Zebân-ı Türkî, Senglâh Lugati, El-Tamga-yı Nâsirî, Fethali Kaçar Lûgati, Lugat-i Çağatay ve Türkî-i Osmanî

“Ülkemizde olduğu kadar Avrupa’da da Türkçenin öğrenilmesi ve öğretilmesi için araç olarak Türkçe öğretimiyle ilgili uzun süre önce eserler yazılıp basılmaya başlanmıştır. Ayrıca yabancıların kendi kullandıkları Latin alfabesiyle Türkçe okuyup yazma faaliyetlerinin de yapıldığı bilinmektedir. Avrupa’da yabancı dil olarak Türkçenin öğrenimi zamanla sosyopolitik ve ekonomik koşullara uygun olarak yaygınlaşmıştır. Avrupa devletlerinin üç kıtaya yayılmış Osmanlı İmparatorluğu ile elçilikleri aracılığıyla yürüttüğü ticari ve diplomatik ilişkiler, söz konusu elçiliklerde çalışan görevliler ve tercümanlar tarafından Türkçenin yabancı dil olarak öğrenimini zorunlu kılmaktaydı. Osmanlı Devleti ile ticari ilişkilerini geliştirmek isteyen Avrupa Devletleri de Türkçenin yabancı dil olarak öğrenilmesine önem vermiştir” (Karakuş ve Ağıldere’den akt. Biçer, 2019, s. 44).

Avrupa’da Türkçenin öğretilmesi ile ilgili kaynaklar arasında Hagopian’ın 1907 yılında kaleme almış olduğu Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eseri, Meynard’ın 1881 tarihli Türkçe Fransızca sözlüğü, Bianchi’nin 1843 tarihli Fransızca ve Türkçe Konuşma Kılavuzu, Carbognano’nun 1794 tarihli Türkçe grameri, Viguier’in 1790 tarihli Türk Dilinin Elemanları adlı grameri yer almaktadır. Çalışmaya konu olan eser ise İbrahim Müteferrika’nın J.B. Holderman ile birlikte hazırladığı ve 1730 yılında basımını gerçekleştirdiği “Grammaire Turque, ou Méthode Courte et Facile Pour Apprendre la Langue Turque”¹ (Türk Dili’ni Kolay ve Kısa Yoldan Öğrenme Yöntemi ve Türkçe Dilbilgisi) adlı eser olmuştur. 18.

¹ <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k1056822r.image#>

yüzyılda Osmanlı ve Fransa arasındaki ticari ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla Fransız iş insanlarına Türkçenin öğretilmesinin amaçlandığı bu eserde Fransızca-Türkçe karşılıklı bir yöntem belirlenmiştir. Eser, döneminin Türkçe ve Fransızca yazım kurallarının, isimlerin ve zamirlerin, fiillerin, zarfların - bağlaçların - edatların, cümle yapısının, günlük konuşma kalıplarının ve günlük konuşma diyaloglarının yer aldığı Fransızca ve Türkçe karşılaştırmalı yedi bölümden oluşmaktadır. Eserde konu olarak ele alınan tüm veriler üç aşamada kaleme alınmıştır. Verilerin ilk olarak Fransızca yazımları, sonra Arap harfleriyle Türkçe yazımları, son olarak Latin harfleriyle Türkçe yazımları verilmiştir. Eserde hem Osmanlı toplumundaki dönemin yaşam biçiminin, hem de Fransız toplumundaki yaşam biçiminin karşılaştırılması da yapılabilmektedir. Özellikle diyaloglardan yola çıkılarak ortaya konan söz varlığındaki farklılıklar bunun bir göstergesidir. Cümle kuruluşlarındaki dilbilgisi yapıları da iki kültür ve dolayısıyla iki dil arasındaki farklılıkları yansıtmaktadır.

Eserde yabancılara Türkçe öğretimi amacıyla farklı konularda yirmi diyalog oluşturulmuştur. Aktarılmak istenen yapılar, dilbilgisi kuralları ve sözcükler, çeviri yöntemiyle verilmeye çalışılmıştır. “Diyalog, karşılıklı dinleme ve konuşmayı içeren bir süreçtir. Diyalog etkinlikleri sayesinde düzgün konuşma, kendini ifade etme, söz söyleme adabını öğrenme gibi konularda birçok olumlu bilgi, tutum ve davranış kazandırılabilir. Fakat dil öğretiminde yer verilmesi gereken ve öğrencilerin iletişim kurmasını sağlayan faydalı bir etkinlik olan diyalogun; günümüzde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında okuma metinleri ile sınırlı olup etkinliklerine yeteri kadar yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu nedenlerle, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yararlanmak üzere, sözlü iletişim becerilerini geliştirebilecek diyalog etkinliklerinin sayısının artırılması, öğrencilerin sözlü iletişim becerilerinin gelişimine katkı sağlayacaktır” (Tekin ve Kır, 2017, s. 218).

Eserde seçilen diyaloglar iletişim olgusunun yanında kültürel bir işlev görevi de görmektedir. Bu açıdan, özellikle Türkçe metinlerin yazımında eserin yazarının görüşleri de önem taşımaktadır. Türk toplumunu sonradan

tanıdığı rivayet edilen İbrahim Müteferrika “Erdel’in Koloszvar şehrinde (bugünkü Romanya’da Cluj şehri) dünyaya gelmiştir. Doğum tarihi kesin olmamakla birlikte, Müteferrika’nın 1670-1674 tarihleri arasında doğduğu tahmin edilmektedir. Müslüman olmadan önceki hayatına dair kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Ülkemizde kendisiyle ilgili verilere Karácson’un² çalışmalarında rastlanmaktadır. Karácson Katolik bir rahiptir. Müteferrika’nın İslam’a girmeden önceki hayatına dair bilgileri Czezárnak’ın mektuplarından aldığı ve bu bilgilere ilaveler ve yorumlar yaparak yayımladığı düşünülmektedir. Bu bilgilerde doğrulanamasa da Müteferrika’nın esaret hayatından kurtulmak için Müslümanlığı seçtiğini belirtmektedir. İbrahim Müteferrika’nın aslında bir ilahiyat öğrencisi olduğu 1692 ya da 1693 yılında Tökeli İmre³ ayaklanmasında Osmanlı askerlerince esir alındığı ve İstanbul’a getirildiği, burada köle pazarında satıldığı ve kendisini kurtarmak için Müslüman olduğu şeklindeki iddialar Niyazi Berkes⁴ tarafından yapılan araştırmalar sayesinde çürütülmüştür. Berkes, Müteferrika’nın Karácson’un iddia ettiği gibi Katolik mezhebinden değil Müteferrika’nın 1710 yılında yazdığı *Risâle-i İslâmiyye* kitabına dayandığı görüşlerinde tek Tanrı inancını benimseyen Unitarius mezhebine mensup olduğunu ileri sürmüştür (İslam Ansiklopedisi, 2021) . Bütün bu bilgiler ışığında Müteferrika’nın Holderman ile Yabancılar Türkçenin Öğretimi amacıyla hazırlamış olduğu eser aslında onun bir Türk ve Türkçe sevdalısı olduğunu göstermektedir.

Eserde Osmanlı toplumunun içerisinde bulunduğu yapıyı iyi bir şekilde yansıtan Müteferrika sadece Avrupalılara dil öğretmemiş, aynı zamanda bu eserle Türk kültürünü de Avrupa’da tanıtmaya da çalışmıştır. Matbaanın Osmanlı’ya gelmesinde öncülük etmesiyle birlikte aynı zamanda Osmanlıdaki hayat tarzını, dünya görüşünü ve kültürlerarasılığı da öngörerek onun Türkçe ve Türk kültürüne de hizmet ettiği anlaşılmaktadır. Yabancılar Türkçe öğretimi açısından eser incelendiğinde şu tespitler yapılmıştır:

² Macar din adamı ve araştırmacı (1863-1911)

³ Osmanlı’ya bağlı Macar Kralı ve Erdel Prensi (1657-1705)

⁴ Türk bilim insanı (1908-1988)

1. Eserde yazılı veriler ışığında 1700’lü yılların Fransızcası ve Türkçesi günümüzle karşılaştırıldığında Türk dilinde yaşanan değişimlerin Fransız dilinde yaşanan değişimlerden daha fazla olduğu görülmektedir.

2. İki dilin söz varlığı incelendiğinde Türkçedeki sözcüklerin daha fazla değiştiği, hatta kimi sözcüklerin artık günümüzde kullanılmadığı görülmektedir. Fransız dilindeki sözcükler yüzde doksan dokuz oranında günümüzde de kullanılmaktadır.

3. Eserin kaleme alındığı tarihte Türkçe (Osmanlı Türkçesi) Arap menşeli Türk alfabesiyle yazılıyorken, Fransızca Latin harfleriyle yazılmaktadır. Günümüzde her iki dil de Latin harfleriyle yazılmaktadır. Hatta Türkçedeki harf sistemi oluşturulurken Fransız dilindeki harf sistemi ölçü olarak kabul edilmiştir. Osmanlı Türkçesindeki sözcükler Arap menşeli Türk alfabesinden Latin alfabesine dönüştürülürken o dönemdeki Fransız harf sistemine göre düzenleme yapılmıştır. Eserdeki her iki yazım sisteminde de harflerin yazılışında günümüze göre farklılıklar bulunmaktadır.

4. Eserde yer alan dilbilgisi kuralları incelendiğinde her iki dilde de günümüzde kullanılan dilbilgisi yapılarından farklı kurallarla oluşturulmuş tümceler yer almaktadır. Özellikle Osmanlı Türkçesindeki seslik ve biçimlik farklılıklar daha çok dikkat çekmektedir.

5. Günlük konuşma yapıları incelendiğinde Türkçedeki değişim Fransızcadaki değişimden daha fazla olmuştur. Kişiler arasındaki kalıp ifadelerin kullanımında yaşanan değişim Türkçede Fransızcaya göre daha fazladır.

6. Eserde yer alan dil öğretim metodu geleneksel çeviri yöntemidir.

1. Yöntem

1.1. Araştırma Modeli

İnceleme, betimsel bir belge analizidir. “Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan

bir nitel araştırma yöntemidir” (Wach, 2013). Doküman analizi, “basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir. Nitel araştırmada kullanılan diğer yöntemler gibi doküman analizi de anlam çıkarmak, ilgili konu hakkında bir anlayış oluşturmak, ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirmektedir” (Corbin ve Strauss, 2008).

Çalışmada İbrahim Müteferrika'nın J.B. Holderman ile ortaklaşa hazırladıkları “Türk Dili'ni Kolay ve Kısa Yoldan Öğrenme Yöntemi ve Türkçe Dilbilgisi (1730)” adlı eser belge incelemesi yöntemiyle incelenmiştir. Eserde yer alan metinler, eserin yazıldığı dönemdeki ve günümüzdeki dil yapıları, söz varlığı ve sosyo-kültürel olgular açısından karşılaştırılarak incelenmeye çalışılmıştır.

1.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veriler belge taraması yöntemiyle elde edilmiştir. Belge incelemesinde araştırmaya konu olan olgu ya da olgular yazılı materyaller üzerinden incelenmektedir. Eserde yer alan veriler içerik analizi yöntemiyle ele alınmıştır. Eser, yabancılara Türkçe öğretimi açısından değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Eserde yer alan Fransızca tümceler çeviri yöntemiyle Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Osmanlı Türkçesindeki metinler ise Türkiye Türkçesindeki söz varlığı kullanılarak yeniden yazılmıştır.

1.3. Bulgular

Holdermann ve Müteferrika'nın ortak hazırladığı eserde 7 bölüm bulunmaktadır. Birinci bölümde döneminin Türkçe ve Fransızca yazım kuralları, ikinci bölümde isimler ve zamirler, üçüncü bölümde fiiller, dördüncü bölümde zarflar – bağlaçlar - edatlar, beşinci bölümde cümle yapısı, altıncı bölümde günlük konuşma kalıpları ve yedinci bölümde günlük konuşma diyalogları yer almaktadır. Bu çalışmada eserin yedinci bölümünde

yer alan günlük konuşma diyalogları ele alınarak yabancılara Türkçe öğretimi bakımından incelenmiştir. Yedinci bölümde farklı konularda yirmi karşılıklı konuşma diyalogu bulunmaktadır. Bu çalışmada eserde bulunan yirmi diyalogun bazıları ele alınmıştır. Diyaloglarda dönemin söz varlığı, hitap ifadeleri, günlük konuşma kalıpları hem Fransızcadaki, hem Arap menşeli Türk harfleriyle yazılmış Osmanlı Türkçesindeki, hem de Latin harfleriyle yazılmış Osmanlı Türkçesindeki karşılıkları ile yer almaktadır.

Diyaloglardaki konular:

1. Diyalog: Sabah vaktinde ziyaret
2. Diyalog: Giyinmek üzerine
3. Diyalog: İki arkadaş arasında
4. Diyalog: Kahvaltı etmek üzerine
5. Diyalog: Bahçede
6. Diyalog: Oyun üzerine
7. Diyalog: İki arkadaş arasında
8. Diyalog: Avda
9. Diyalog: Efendi ile hizmetkârı
10. Diyalog: Yürüyüşte
11. Diyalog: Türkçe Konuşmak
12. Diyalog: Hava Üzerine
13. Diyalog: Haber Üzerine
14. Diyalog: Yazmak Üzerine
15. Diyalog: Birisine soru sormak
16. Diyalog: Bir şey satın almak üzere

17. Diyalog: Seyahat üzerine
18. Diyalog: Akşam yemeği üzerine
19. Diyalog: Hesap ödemek üzerine
20. Diyalog: Hasta ziyareti üzerine

1. Diyalog – Sabah vaktinde ziyaret üzerine

SEPTIEME PARTIE
DES
DIALOGUES

EVLEKİ NVRİALEMİK لوی مکاله 1er DIALOGUE

Sabah vaktinde ziyaret etmek için
Aghas serife dur
Boude dur, soultanum.
Deyhi ontourmij.
Qubair, echeleoum, o-
Tanik dur.
Kalméchemij.
Fos, soultanum, deqhi
deachehd dur.
Sabalyreuz qhair ola,
soultanum.
Qboche gaaldun tche-
lebun.
Deyhi deachehdéyrenij.
Dan gurdé: guetche
indun.

صباح وقتند زيارت ايتك
ايتكون
اغاك رومدور
يوندەدر سلطانم
دەي او پەرس
خەير چايم اوتاندور
تاقشەي
يەق سلطان چەي دوستگە
دور
صباحكە خەير اولاسلطانم
خوش كەلەكە چايم
دەي دوستگەدە سەكە
دون كەيمە چايم

Pour faire une visite le
matin.
Ou est ton maître,
il est icy, monsieur.
J'ai encore
non, monsieur, il est
eveillé.
Non, monsieur, il est
encore au lit.
Je vous souhaite le bon
jour, monsieur.
Soyez le bien venu,
monsieur.
Bien au soir je me suis
couché tard.

DIALOGUES 149

Aqheham mandigastin-
den soze né echeledu-
nuz.
Sen guitdighe gub'oi-
samugha bacheladuk.
Né asyl oison oinadu-
nuz.
Kimi! satendge, kmi-
kiqhal, el bicheidam-
ma oinadylar.
Kim aldy oiouni-kim
gaab'idi.
Bif oiounde on ghrou-
che allum.
Nekadar zeman oina-
danuz.
Zaman gu'igé oinaduk.
you kadar guetche kal-
di: mece d'gab'ittem,
sant kachehd dur.
guetche deghnouche
dur.

ئاشام وئەنجە سەندەن
سەكە بە باشلادك
سەن گەيتەكە گەبەي
باشلادك
نە اسەل اوین ادونك
كەيمە سەكە چەكەيس
كەلەكە اول بىچەيدام
ما اوینادىلار
كەيم الەي اوینى كەيم
غەبەيدى
بەف اویندە اون غەرو
شەكە اللوم
نەكادەر زەمان اوین
دانوز
زەمان گەيگە اوین
ادوك
بەكەدەر كەيم
قەلەدەكە چەكە
چەكە
سەكەت چايم دەدور
كوتشە طەرفەستەدور

Que fites vous après
soupi.
Aufficé que vous en
alliez, sous commen-
çames à jouer.
A quel jeu.
Les uns jouèrent aux e-
chets, les autres aux
cartes, & d'autres aux
dames.
Qui gagné, qui a per-
du.
Du premier coup, j'ai
gagné dix ecus.
Combien de cens jouis-
tes vous.
Nous jouâmes pendant
toute la nuit.
Je ne m'en souviens pas si
vous vous levâtes tard.
Quelle heure est'il.
Le soleil est levé.

146 DIALOGUES

gunetche kalmadan e-
wel seuz wurd'guimier-
déboulounsam gueret
idy.
Allaïta ismarladuk.
Allah bilendgé olsoun.

كوتشە قەلەدەن اول سوز
وردەكەم بۆلەسەم كەكە
ايدى
اللەھە سەكەردەكە
اللە بىلەنجە اولسون

j'avois donné un ren-
dés-vous avant le lever
du soleil.
A Dieu,
Dieu vous accompagne

Şekil 1 Sabah vaktinde ziyaret üzerine

Birinci diyalogda sabah vaktinde gerçekleştirilen bir ziyarette geçebilecek söz varlığı bir bağlam içinde verilmiştir. Eserin bu bölümündeki sayfalar üçe bölünmüştür. Sağ tarafındaki kısımda Fransızca cümleler, orta kısımda Arap menşeli Türk harfleriyle yazılmış Türkçe cümleler, sol kısımda ise Latin harfleriyle yazılmış Türkçe cümleler bulunmaktadır. Latin harfleriyle yazılmış Türkçe cümlelerin ilk etapta anlaşılması zor iken zaman içerisinde seslere denk gelen harf birleşimlerine alışıldıkça çok rahat bir şekilde anlaşıldığı tespit edilmiştir.

Birinci diyalogda Türkçe ve Fransızca cümleler söz varlığı açısından karşılaştırıldığında Türkçedeki çoğu sözcüğün günümüzde artık ya kullanılmadığı ya da eski kullanımından farklı bir anlamda kullanıldığı görülmektedir. Yabancılarla Türkçe öğretimi için hazırlanan güncel kaynaklar ile karşılaştırıldığında bu eserde daha çok “senli benli” samimi bir dil tercih edilmiştir. Oysa güncel YTO kaynaklarında daha çok ortak konuşma Türkçesi olarak kabul edilen İstanbul ağzı kullanılmaktadır. Cümleler “sizli bizli” nezaket yapılarıyla örülmüştür.

“*Aghan nerededur?*”> “Beyefendi (ev sahibi) nerededir?”

“*Bundadur, soultanum!*”> “Buradadır, beyefendi (ev sahibi)!”

“*Qhâir, tchelebum, oïanuk dur!*”> “Hayır beyefendi (misafir)! (Ev sahibi) uyanıktır.”

Örneklerde görüldüğü gibi Türkçe ifadelerde daha samimi bir dil vardır. Bununla birlikte günümüzde tek bir sözcükle anlam bütünlüğü içerisinde yorumladığımız “beyefendi” sözcüğünü eskiden üç farklı sözcük karşılamaktaydı. Bu ise Türkçenin zenginliğini gösteren bir durumdur. Zaman içerisinde ne yazık ki bu kullanımlar yerini farklı sözcüklere bırakmış, hatta çoğu yok olmuştur. “Ağa” sözcüğü günümüzde kırsal bölgelerdeki feodal düzenin yöneticisi olarak kullanılmaktadır. “Sultan” sözcüğü doğu imparatorluklarında yönetici olarak kullanılmaktadır. “Çelebi” sözcüğü ise günümüzde artık günlük hayatın içerisinde kullanılmamaktadır. Öte yandan Fransızca cümlelere bakıldığında neredeyse sözcük yazılışlarındaki harf birleşimleri dışında eserin yazıldığı çağdaki dilde anlamsal ve söz varlığı

açısından hiçbir değişiklik görülmemektedir. Bu durum ise yaşanan toplumun dile verdiği önemi göstermektedir.

“*Il eft icy, monsieur*”.> “*Il est ici, monsieur!*” (Buradadır efendim!)

“*Soyes le bienvenu, monsieur!*”> “*Soyez le bienvenu, monsieur!*” (Hoş geldiniz beyefendi!)

Örneklerde görüldüğü gibi “eft” “-olmak” fiilinde sadece ortadaki “s” sesini veren “f” şekli “s” harfine dönüşmüş, ikinci örnekteki “soyes” – “olmak” fiilindeki “s” şahıs çekim eki “z” harfine dönüşmüştür. Bu şekilde yapı ve anlamın korunduğu görülür. Eserin çoğunda bu durum bu şekilde sürmektedir.

Bu iki dil arasındaki hızlı değişimin temel sebebi bir toplumdaki dil politikasının varlığıyla doğru orantılıdır. Orta çağdan sonra Avrupa’da başlayan aydınlanma hareketleriyle dil üzerine çalışmalar da yapılmaya başlanmıştır. Fransa’da Kral 13. Louis döneminde Başbakanlık yapan Richelieu 1635 yılında Fransız Akademisi’ni kurmuştur. Fransız Akademisi kültür, sanat, dil konularında görüş ortaya koyan bir kurum görevindeydi. Amaçlarından birisi de Fransız dilinin korunması ve geliştirilmesi olarak belirlenmişti.

Eserde yer alan diyaloglarda bağlamı oluşturan öğelerden biri olan “karakterlere” yer verilmemiştir. Metinlerde diyaloglarda konuşmaları gerçekleştirenlerin kim oldukları belli değildir. Bu yüzden diyaloglardaki kişiler bağlamdan yola çıkılarak verilmeye çalışılmıştır. Kişiler belirtilirken ilk kullanımda sözcükle, sonraki kullanımlarında sözcüklerin ilk harfleriyle kısaltma yapılarak belirtilmiştir.

Tablo 1 Diyalog 1 -Sabah vaktinde ziyaret

Eve gelen bir misafir ile önce evdeki hizmetli arasında, sonra da ev sahibi ile misafir arasında bir konuşma geçer.	
Günümüz Türkçesi	Günümüz Fransızcası
<i>Sabah vaktinde ziyaret üzerine</i>	<i>Pour faire une visite le matin</i>

Misafir: Beyefendi nerede acaba?	Le visiter: Où est ton maitre?
Hizmetli:O, buradadır beyefendi.	Le serviteur: Il est ici, monsieur.
M: Daha uyuyor mu?	Dort-il encore?
H: Hayır beyefendi; o uyanık.	Non, monsieur, il est éveillé.
M: Kalktı mı?	Est-il levé?
H: Yok beyefendi, o hâlâ yatakta.	Non, monsieur, il est encore au lit.
M: Hayırlı sabahlar efendim.	Je vous souhaite bonjour, monsieur.
Ev Sahibi: Hoş geldiniz beyefendi!	Le propriétaire: Soyez le bienvenu, monsieur!
M: Hâlâ yatıyor musunuz?	Vous êtes encore au lit?
E: Dün gece geç yattım.	Hier au soir, je me suis couché tard.
M: Akşam yemeğinden sonra ne yaptınız?	Que fites vous après le souper?
E: Siz gider gitmez oynamaya başladık.	Aussitôt que vous en allâtes, nous commençames à jouer.
M: Ne oyunu oynadınız?	A quel jeu?
E: Kimisi satranç, kimisi kâğıt, diğerleri de dama oynadılar.	Les uns jouèrent aux échecs, les autres aux cartes, & d'autres aux dames.
M: Kim kazandı, kim kaybetti?	Qui a gagné, qui a perdu?
E: Bir oyunda on kuruş aldım.	Du premier coup, j'ai gagné dix écus.
M: Ne kadar zaman oynadınız?	Combien de temps jouâtes-vous?
E: Bütün gece oynadık.	Nous jouâmes pendant toute la nuit.
M: Bu kadar geç kalkmanıza şaşırılmamalı o zaman.	Je ne m'étonne pas si vous vous levez si tard.
E: Saat kaç?	Quelle heure est-il?
M: Güneş doğdu.	Le soleil est levé.
E: Güneş doğmadan önce bir randevu vermiştim.	J'avais donné un rendez-vous avant le lever du soleil.

M: Görüşmek üzere. (Allah'a ısmarladık!) A Dieu!

E: Görüşürüz. (Allah yardımcınız olsun!) Dieu vous accompagne!

2. Diyalog – Giyinmek Üzerine

İKİNDGİ MÛKİALE- M'É	ایکینگی مکالمه	2. ^d DIALOGUE.
Giinmek üzere	کپنک اوزره	Pour s'habiller.
Éc hou, bir kimsé war- mı?	بره هو برکسدواری	Hola, y at'il quelqu'un?
Lebeik sultanum.	لییک سلطانم	Que vous plaît'il, mon- sieur.
Éz atechi yak, we be- ni gueñdur.	تیزاتشی یق ونی کیدر	Allons vite, faites du feu, & habillés moi.
gucumleghimi bana wir.	کوملکمی بکاویر	Donnés moi machemi- se.
İffidgiak deñul.	ایچاق دکل	Elle n'est pas chaude.
Mer iftersenuz, isidê- im.	اکراسترسکتر اسیدهیم	Si vous souhaitez, je la chaufferay.
İok iok eiu dur.	یوق یوق ایودر	Non, non c'est bien.
Tchioraplarımı guetur.	چوراپلریمی گتور	Apportés moi mes bas.
Xondouralarım kani.	قونوره لر م قانی	Ou sont mes pantou- fles?

Şekil 2 Diyalog 2 - Giyinmek Üzerine

İkinci diyalogda giyim ile ilgili söz varlığı ve günlük hayatta kullanılacak yapılar aktarılmaya çalışılmıştır. Bu diyalogda ise özellikle seslenme ve hitap ifadelerine yer verilmiştir. Dikkat çeken bir başka önemli nokta ise kullanılan emir kalıpları ve nezaket ifadeleridir. Türkçede kullanılan emir kipleri daha çok ikinci tekil kişi (sen) ile oluşturulmuşken, Fransızca cümlelerdeki emir kipi ikinci çoğul kişi (siz) ile oluşturulmuştur. Oysa günümüz YTÖ'de emir kipi özellikle nezaket gereken durumlarda ikinci çoğul kişi (siz) üzerinden

aktarılmaktadır. Fransızcadaki emir kipi yapılarında bir değişiklik görülmemiştir.

“*Sefa gueldun oufta derzi, espabimi gueturdun mi?*”> “Hoş geldiniz terzi usta! Elbisemi mi getirdiniz?”

“*Soyes le bienvenu, Maître tailleur! Apportés-vous mon habit?*”> “Soyez le bienvenu, Maître tailleur! Apportez-vous mon habit?”

Örnekte görüldüğü gibi nezaket ifadeleri günümüz Türkçesinde hem selamlamada hem de soru cümlelerinde yoğun olarak aktarılmaktadır. Fransızcada ise kiplerde değişiklik olmamıştır.

Hitap ifadeleri incelendiğinde, Türkçe diyaloglarda geçen ifadelerin günümüzde ölçünlü dilde bulunmadığı ancak bazı ağızlarda kullanıldığı tespit edilmiştir. Aynı şekilde Fransızcadaki karşılıklarının da günlük Fransızca konuşma dilinde büyük ölçüde kullanımını yitirdiği, daha çok kırsal bölgelerde kullanıldığı görülmektedir.

“*Bré hou, bir kimse warmi?*”> “Merhaba/Afedersiniz! Kimse yok mu?”

“*Lebeik souldanum*”> “Buyurun efendim!”

“*Hola! Y at’il quelqu’un?*”> “Hey, y a-t-il quelqu’un?”

“*Que vous plait’il, monsieur*”> “Pour vous servir, monsieur!”

Tablo 2 Diyalog 2- Giyinmek İçin

Giyim üzerine önce ev sahibi ve hizmetli arasında, sonra da ev sahibi ve terzi arasında bir konuşma geçer.

Günümüz Türkçesi	Günümüz Fransızcası
<i>Giyinmek üzerine</i>	<i>Pour s’habiller</i>
A: Merhaba, kimse yok mu?	Hola, y a-t-il quelqu’un?
B: Buyurun beyefendi.	Que vous plaît-il, monsieur!

A: Çabuk ateşi yak ve beni giydir. Gömleğimi ver. Sıcak değil.	Allaons vîte, faites du feu, & habillez-moi! Donnés-moi ma chemise! Elle n'est pas chaude.
B: Eğer isterseniz ısıtayım.	Si vous souhaitez, je la chaufferai.
A: Hayır, iyi. Çoraplarımı getir. Kunduralarım nerede?	Non, c'est bien! Apportez-moi mes bas! Où sont mes pantofles?
B: İşte burada efendim.	Les voici monsieur!
A: Yenisini sipariş etmiştim.	Il me semble avoir ordonné, qu'on m'en tisse de nouvelles.
B: Evet efendim ancak daha bitirmemişler.	Il est vrai, monsieur, mais on ne les a pas encore faites.
A: Bugün gidip, bitirip bitirmediklerine bak! Kürkümü yaptırmaya vermiştim. Getirmişler mi? Bakayım. İyi oldu mu? Ne dersin?	Souvenez-vous d'aller voir aujourd'hui si elles les ont faites. J'avais donné ma pelisse à faire, me l'a-t-on rapportée? Que je la voie. Est-elle bien faites? Qu'en dites-vous?
B: Çok güzel oldu efendim. Size çok yakıştı.	Elle est très bien faites, monsieur, elle vous sied fort bien.
A: Kalpağım nerede? Çamaşırıcıyı görürsen elbiselerimi getirmesini söyle.	Où est mon bonnet? Souvenez-vous de dire à la blanchisseuse, si vous la voyez qu'elle m'apporte mon linge.
B: Baş üstüne efendim. Bugün hangi elbisenizi giyeceksiniz?	Très volontiers, monsieur! Quel habit mettez-vous aujourd'hui?
A: Dünkü giydiğimi. Dün terziye gittin mi?	Celui que j'avais hier. Fûtes-vous hier chez le tailleur?
B: Evet efendim bugün için söz verdi.	Oui, monsieur, il l'a promis pour aujourd'hui.
A: Kapı çalıyor. Bak bakalım kim?	On heurte à la porte, voyez qui c'est.
B: Terzi, efendim.	Monsieur, c'est le tailleur.
A: İçeri, gelsin. Hoş geldiniz terzi usta! Elbisemi mi getirdiniz?	Faites-le entrer! Soyez le bienvenu, Maître tailleur, apportez-vous mon habit?

B: Evet efendim! Getirdim.	Oui, monsieur, je l'ai apporté.
A: Ben de sizi bekliyordum. Giyeyim bakalım! İyi olmuş mu?	Je vous attendais. Essayez-le-moi! Que je vois s'il est bien fait.
B: Umarım beğenirsiniz!	J'espère que vous en serez content.
A: Bana kısa görünüyor. Kolları yeterince uzun değil mi?	Il me paraît trop court. Les manches, ne sont-elles pas trop larges?
B: Hayır efendim. Üzerinize çok güzel oldu. Şimdi bunlar moda. Çok dar da iyi olmaz.	Vous me pardonnerez, monsieur, elle vont fort bien! C'est la mode à présent. Aussi de quoi sert de les avoir si étroites.
A: Düğmeleri nasıl olmuş?	Que dites-vous de ma garniture?
B: Çok güzel olmuş.	Qu'elle est belle!
A: Şeritlerin tanesini ne kadara aldın?	Combien vous a coûté l'une de ces galons?
B: Ucuzdur. Bir kuruşa aldım.	C'est à bon marché! Je l'ai acheté un écu.
A: Hesabımı yap! Yarın gel paranı al!	Faites votre compte & venez demain être paye!

Diyaloglarda giyim konusunun yanında bir para alışverişi de söz konusudur. Metnin içerisinde dönemin para birimleri, ölçü birimleri de aktarılmaya çalışılmıştır.

Agha: "Cheridin archini⁵ katche adlyn?" > "Şeritlerin tanesini ne kadara aldın?"

Derzi: "Oudgouz! Bir ghroucha aldum." > "Ucuzdur. Bir kuruşa aldım."

⁵ Osmanlı'da bir ölçü birimi

3. Diyalog - İki arkadaş arasında

Şekil 3 Diyalog 3 - İki arkadaş arasında

VTCHIVNDGI MY- KIALEM'E,	اوجي مکالمه	3. me DIALOGUE,
Dostilé dost .	دوست ایله دوست	Entre deux amis.
sabahınız qhair ola tchelebun.	صباحتر خیر اولایطیم	Je vous souhaite le bon jour , monsieur.
Qhoche gueldun, sefa gueldun , souldtanum.	خوش کاد کث صفا کاد کث سلطانم	Monsieur, soyés le bien venû.
Mizadgicherifınız nî- dgédur,	مزاج شریفتر نجهدر	Comment vous portés vous chu-

Üçüncü diyalogda soru sözcükleri incelenmiştir. İncelemede Fransızca cümlelerde soru sözcüklerinin anlam ve yazılışlarının korunduğu görülmektedir. Türkçede ise soru anlamları korunurken sözcüklerin tabanlarında bazı değişiklikler yaşandığı tespit edilmiştir. Özellikle soru sözcüklerinin cümledeki dizilişi irdelendiğinde eserin yazıldığı dönemde bu sözcüklerin cümle başında yazıldığı günümüze gelindiğinde ise cümle sonunda yazıldığı görülmektedir. Bu durumun Fransızcadaki soru oluşturma tarzından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü Fransızcada üç soru oluşturma türü vardır. Birincisi düz cümlelerin sonuna soru işareti eklenerek tonlama yoluyla yapılan soru. İkincisi “est-ce que” yapısı ile oluşturulan [-mX] soru tarzı. Üçüncüsü ise soru sözcüklerinin cümle başına getirilerek fiil ve öznenin eş zamanlı olarak yer değiştirmesi ile oluşturulan şekli. Büyük olasılıkla eserin yazıldığı çağda Türkçe, Fransızcadan etkilenmeye başlamış olacak ki hem sözcüklerde hem de söz diziminde Fransızcayla benzerlik görülmeye başlanmıştır.

Tablo 3 Eserde geçen Türkçe ve Fransızcadaki Soru Sözcükleri

Türkçe Soru Sözcükleri	Fransızca Soru Sözcükleri
“Mizadgi cherifiniz nidgédur ?”	“ Comment vous portez-vous?”
Nérédé idiniz boukadar zaman?”	“ Où étiés vous depuis si longtemps?”
“ Né sebedden bana guelmedun?”	“ Quelle raison vous a empêché de me venir voir?”
“ Nidgé dur chimdi?”	“ Comment se portet’il maintenant?”
“Qhaftaligui né idy?”	“ Quelle étoit sa maladie?”
“Ani isyyma nekadar zaman toutdy?”	“ Combien de tems l’a-t’-il eû?”
“Isyymasi daqhi toutaieur mi ?”	“La fievre le prend’il encore?”

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi Türkçedeki “Nasıl?” soru sözcüğü “Nidgédur?”, “Niçin?” sözcüğü “Né sebedden?” şeklinde kullanılmıştır. Soru sözcükleri büyük ölçüde anlamlarını korumuştur. Soru sözcüklerinin yazımında harflerin üzerine Fransızcadaki aksanlar konulmuştur. Böylece iki dil arasında var olan ses farklılığının önüne geçilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Fransızcada ise soru sözcüklerinin yazımında ve anlamlarında herhangi bir değişiklik olmamıştır.

Üçüncü diyalogdaki bir başka önemli husus ise temenni bildiren ifadelerin de Türkçe öğrenmek isteyenlere aktarılmak istenmesidir. Bağlam gereği sorulan sorular çerçevesinde yaşanan durum karşısında duygu ve düşünceler belirtilmek istenebilmektedir. Bu diyalogda temenni bildiren ifadelerin kullanılmasıyla aynı zamanda kültürel aktarımda da bulunulmuş olmaktadır.

“*Sabahinuz qhàir ola tchelebum.*”> “Hayırlı sabahlar dilerim, arkadaşım!”

“*Qhoche gueldun, sefa gueldun, souldanum.*”> “Hoş geldiniz! Sefa geldiniz beyefendi!”

“*Mouradum war idy!*”> “Çok arzulamıştım!”

“*Sizi sagh selim gueurdughymé séwinurum.*”> “ Sizi sağ salim (sağlıklı sıhhatli) gördüğüme sevindim!”

“*Allah saghlighyni wirsun.*”> “Allah sağlık versin!”

“*Eumrin-uz tchiok olsoun soultanum!*” “Ömrünüz uzun olsun beyefendi!”

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi temenni bildiren ifadeler anlamsal olarak günümüzde de bu şekilde kullanılmaktadır. Bazı ifadelerde sözcük değişimlerinin olduğu görülmektedir. Buna rağmen anlamsal bütünlük bağlam içerisinde korunmaktadır. Fransızca cümlelerde ise değişiklik olmamakla birlikte bazı yapıların kültürel olarak karşılığı verilemediğinden anlamca en yakın ifadeler verilmeye çalışılmıştır*.

“*Dieu lui donne la santé*”> “Allah sağlık versin!”

“*Je vous remercie, monsieur!**”> “ Ömrünüz uzun olsun beyefendi!”
(Anlam verilememiştir. Cümleye anlamca en yakın ifade kullanılmıştır.)

Tablo 4 Diyalog 3- İki arkadaş arasında

İki arkadaş arasında geçen günlük hâl-hatır sorma	
Günümüz Türkçesi	Günümüz Fransızcası
<i>İki arkadaş arasında</i>	<i>Entre deux amis</i>
A: Hayırlı günler, dostum.	Je vous souhaite le bonjour, monsieur.
B: Hoş geldin, arkadaşım.	Monsieur, soyez le bienvenu!
A: Nasılsın?	Commen vous portez-vous?
B: İyiyim, ya sen nasılsın?	Dieu soit loué & vous comment vous portez-vous?
A: Uzun zamandır görüşemiyorduk. Nerelerdeydin bu kadar zamandır? Neden beni görmeye gelmedin? Beni unuttun sandım.	Il y a longtemps que je ne vous ai pas vu. Où étiez-vous depuis si longtemps? Quelle raison vous a empêché de me venir voir? J'ai cru que vous m'aviez oublié.

B: Kusura bakma! Seni görmeye gelmek istedim ancak işlerim çok yoğun olduğundan gelemedim. Çok arzulanmıştım.	Ezcusez-moi, monsieur! Si je ne suis pas venu vous saluer aussi souvent que je l'aurais souhaité, il n'y a pas de ma faute. Je souhaitais venir vous voir, mais mes affaires m'ont empêché de m'acquiescer de ce devoir. J'avais tant d'affaires qu'il ne m'a pas été possible de vous venir voir. J'avais bonne volonté.
A: Düşünmen yeterlidir dostum. İyi olmana sevindim. Kardeşinin hasta olduğunu duydum. Nasıl, iyi midir?	La bonne volonté suffit à un ami. Je me rejouis de vous voir en bonne santé. J'ai entendu dire que votre frere était malade. Comment se porte-t-il maintenant?
B: Şükürler olsun! İyidir.	Par la grâce de Dieu, il se porte un peu mieux.
A: Onun için ne kadar çok üzüldüm bilemezsiniz. Hastalığı neydi?	Vous ne sauriez croire combien cela m'a fait de peine. Quelle était sa maladie?
B: Sıtma olmuştu.	Il avait la fièvre tierce.
A: Ne kadar zamandır sıtmaydı?	Combien de temps l'a-t-il eu?
B: Üç aydır.	Pendant trois mois.
A: Hâlâ sıtması tutuyor mu?	La fièvre, le prend-elle encore?
B: Bazen!	Quelque fois!
A: Allah sağlık-sıhhat versin!	Dieu lui donne la santé!
B: Teşekkür ederim, dostum.	Je vous remercie, monsieur!

4. Diyalog – Kahvaltı Etmek Üzerine

DIALOGUES		
ДВРДVNDGI MÛ- KIALEM'E, Kahwé alty itmek uzré.	دوردی مكاله قهوه الی ایتمک اوزره	4-me DIALOGUE, pour déjeuner .
Kahwé altyïc hazir bir chein iok-mi ?	قهوه الی به حاضر بر شیدک یوقمی	A vés vous quelque cho- se de prêt pour le de- jeuner ?
Né iftersynuz, soultanum .	نه استرسکر سلطانم	Que souhaitez vous monsieur .
Kouzi eti iok-mü dur ?	قوزی آتی یوقمیدر	N'avez vous point de l' agneau ?
Yok dur, soultanum . andgiak soudgiouk ilé oufak beurek war dur.	یوقدر سلطانم ایحق سبوق ایله اوافق یوزک واردر	Non, monsieur, il n'y . en a point, mais il y a des saucisses, avec des petit pâtés .
Pek eü , war charab tchek , we sououtmagha ko .	پک ایو وار شراب چک وصوتمه قو	c'est bien, allés tirer du vin , & mettés le au froid .
Dostoun biriguclub be- num ilé kahwé altyi- dedgek .	دوستک بری کلوب نتم ایله قهوه الی ایده چک	yn de mes amis doit ve- nir déjeuner avec moi .
Tchelebum , mehellin- dé guclun .	چلم چلمده کادک	Monsieur , vous venez tout a propos .
Her cheii hazir itditi- yeurdum .	هر شی حاضر ایتمد یوردوم	Je faisais preparer tou- te chose .
Tiz sofrail kouroun .	تیز سفره فی تورک	Allons vite , mettés la table .

Şekil 4 Diyalog - 4 Kahvaltı etmek üzerine

Dördüncü diyalogda kahvaltı ürünleri ve sabah kahvaltısında kullanılan söz varlığı ve günlük konuşma yapıları aktarılmak istenmiştir. Bu diyaloglarda, yabancılara Türk toplumundaki kahvaltı kültürü de yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu açıdan dönemin Osmanlı kahvaltı kültürü de görülebilmektedir.

Diyalog oluşturulurken genellikle yeme-içme sözcükleri kullanılmıştır. Bu sözcükler üzerinden bir bağlam oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tablo 5 Türkçe yeme-içme sözcükleri

“Kouzi eti yok-mi dur?”	“Kuzu eti yok mudur?”
“Andgiak soudgiouk ile oufak beurek war dur.”	“Ancak sucuk ile ufak börek var.”
“Pek eü, war charab tchek, we sooutmagha ko.”	“Peki, şarap getir! Soğuk olsun!”
“Tepsileri, tchatallari, kachiklari, bitchakleri, guetur.”	“Tepsileri, ... bıçakları getir.”
“Afiyetler olsun, tchlebun.”	“Afiyet olsun beyefendi!”
“Syghyr dilini dilerseniz guetureim.”	“İsterseniz sığırdilini getireyim.”

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi metin içerisinde yeme-içme söz varlığı aktarılmak istenmiştir. Dönemin kültürel öğelerinin de yansıtıldığı diyalogda aktarılan sözcükler günümüzde de kullanılan sözcüklerdir. Sözcüklerde anlam değişikliği olmamıştır. Fransızca cümlelerde sözcüklerde değişim olmamıştır.

Tablo 6 Diyalog 4 - Kahvaltı etmek üzere

Bir restoranda önce garson ve müşteri arasında, sonra da iki arkadaş arasında yeme-içme üzerine bir konuşma geçmektedir.

Günümüz Türkçesi	Günümüz Fransızcası
Kahvaltı etmek üzerine	Pour déjeuner
A: Kahvaltı için bir şeyin yok mu?	Avez-vous quelque chose de prêt pour le déjeuner?
B: Ne istersiniz efendim?	Que souhaitez-vous monsieur?
A: Kuzu eti yok mudur?	N'avez vous point de l'agneau?
B: Yok efendim. Ancak sucuk ile küçük börek vardır.	Non, monsieur, il n'y en a point, mais il y a des saucisses, avec des petit pâtés.
A: Peki yanında şarap olsun. Soğuk olsun. Bugün bir arkadaşım benimle kahvaltı yapacak.	C'est bien, allés tirer du vin & mettez le au froid! Un de mes amis doit venir déjeuner avec moi.
B: Tam zamanında geldiniz efendim. Her şeyi hazırlıyorum.	Monsieur, vous venez tout à propos. Je faisais préparer toute chose.

A: Hemen masayı kurun! Tepsileri, çatalları, kaşıkları, bıçakları getirin.	Allons vite, mettez la table! Apportez les assiettes, les fourchettes, les cuillères & les couteaux.
B: Merak etmeyin efendim! Şu küçük böreklerden daha sıcakken yiyiniz!	Allons Monsieur, sans façon. Mangez de ce petits pâtes, tandis qui sont chauds.
A: Çok güzeller, fakat biraz fazla pişmiş. Bakalım şarap iyi mi? Verin içeyim.	Ils sont fort bons; mais ils sont tant soit peu trop cuits. Voyons, si le vin est bon. Donnez moi à boire.
B: Sağlığınıza efendim.	A Votre santé. Monsieur
A: Afiyet olsun dostum. Bu hangi şaraptır?	Je vous remercie, Monsieur. Quel vin est cela?
B: Şimdi anlarsınız. Doldurun beyefendiye!	Vous le goûterez; donnez à boire à Monsieur!
A: Dur bir parça yiyeyim.	Attendez que j'ai mangé un morceau!
B: Sucukları getirin! Beyefendiye bir tabak veriniz! Beyefendi şu sucuklardan yiyiniz!	Apportez les saucisses! Donnez une assiette à Monsieur. Prenez de saucisses!
A: Şimdi doldur içeyim. Sağlığınıza beyefendi.	Donnez-moi à boire à cette heure! A votre santé. Monsieur'
B: Afiyet olsun beyefendi. Ne dersiniz? İyi mi?	Bon prou vous fasse, Monsieur. Qu'en dites vous? Est- il bon?
A: Çok güzel.	Il est excellent.
B: Arkadaşınız geçen gün bundan içti ve çok beğendi. Sığırdilini dilerseniz getireyim!	Monsieur votre frère en a bu l'autre jour & il en a été fort content. Souhaitez-vous que j'apporte la langue de boeuf?
A: Getir! Arkadaşım ondan bir lokma yesin.	Apportez que Monsieur en goute un morceau.
B: Bu dili beğenmediniz galiba?	Cette langue ne vous plaît pas apparemment?
A: Hayır beyefendi! Yedim! Doldur bir daha içelim.	Vous me pardonnez monsieur, J'en ai mangé! Buons encore un coup!
B: Ben henüz içtim!	Je viens de boire!
A: Bir şey yemiyorsun!	Vous ne mangez rien!

B: O kadar yedim ki öğle yemeğini yiyemeyeceğim.	J'ai tant mangé que je ne crois pas pouvoir dîner.
A: Şaka yapıyorsunuz! Hiç bir şey yemediniz! Gerçi size layık bir şey yoktu.	Vous vous moquez! Vous n'avez rien mangé. Il est vrai qu'il n'y avait rien , qui fût digne de vous.
B: Hayır efendim. Her şeyi çok beğendim.	Excusez! Tout était à mon goût.
A: Nereye? Ne aceleniz var? Yalvarırım biraz daha oturun!	Où allez-vous? Vous vous pressez bien, assoyez-vous encore un peu, je vous prie.
B: Kardeşim beni yakın bir bahçede bekliyor.	Mon frere m'attend dans un jardin ici près.
A: Dur o zaman! Beraber gidelim.	Attendez, nous irons ensemble.

11. Diyalog – Türkçe Konuşmak Üzerine

ONBİRİNCİ MÜKALEME	DIALOGUES	175
Türkçehi seüilmek uzeri .	تورکجه سوزلک اوزره	II me. DIALOGUES . Pour parler en Turc .
Ne mutli sena ki boukadard dil bilirsyn?	نه موتلی سنا که بو قدر دیریل بلورسن	que vous êtes heureux de sçavoir tant de langues!
Allah wırsyn sende eughırensın .	الله ویرسون سنده او تره سک	Dieu faite, que vous les apprenies aussi!
Anlari bilmek pek lazim dur .	انلاری بیلک پک لازیمدیر	Elles sont fort necessaires a sçavoir .
Guere chek seüilersın .	که چک سوزیلرسک	vous dites vrai: c'est
anun itchi ünsidgi .	آنک ائچون چایر کدزه	pourquoy je vous prie
tur ki, bize Türkçehi eughıredesın .	تورکجه او کرده سک	de m'apprendre la langue turque .
Türkçehi kımül bilirsın, diler .	تورکجه فی کامل بیلور سک دیریل	On dit que vous parlez parfaitement bien en Turc .
Allah wıre eüile olaidı?	الله ویره اولیله اولیدی	plüta Dieu qu'il füt vrai!
ınan ki, bana eüile diler .	اینان که بکا اولیله دیریل	je vous assure qu'on me l'a dit .
belki ebeden eughırendigim bir katche seüzi seüilemiche olan .	بلکی ایزردنا او کر تیغیم بیر سوزی سوزیلش اولم	peut être j'aide quelques mots, que j'ai appris par cœur

Eserde yer alan diyaloglarda Türkçe konuşmak üzerine de bir metin hazırlanmıştır. Türkçe konuşmanın bir ayrıcalık olduğu, Türkçe öğrenen

insanların toplumda farklı bir beğenisinin olduğu vurgulanmak istenmiştir. Bu şekilde Türkçe öğrenen insanların cesaretlendirilmesi, zorluklara karşı direnmesi gerektiği aktarılmaktadır. Metnin içerisinde bilinçaltı mesajlar verilerek Türkçenin diğer diller içerisindeki önemi de gösterilmek arzulanmıştır. Metinde Türkçe öğrenenlerin karşılaştıkları zorlukları nasıl aşacaklarına, Türkçeyi daha iyi nasıl konuşacaklarına dair öneriler de verilmektedir.

Tablo 7 Diyalog 11 – Türkçe üzerine bilinçaltı mesajlar

<i>“Ne mutli sena ki boukadar dil bilursyn!”</i>	“Ne mutlu sana ki bu kadar dil biliyorsun!”
<i>“Anlari bilmek pek lazim dur.”</i>	“Dil bilmek çok gereklidir.”
<i>“Guertchek seuilersyn, anun itchun ridgia ideruz ki, bizé Turktché eughredesyn.”</i>	“Doğru söylüyorsun! O yüzden bize de Türkçe öğretmeni istiyoruz!”
<i>“Turktché eüu seuilemek itchiun syksyk seuilemek guerek.”</i>	“Türkçeyi iyi konuşmak için sık sık konuşmak gereklidir.”
<i>“Yanliche seuilemeié korkarim.”</i>	“Yanlış konuşmaya korkuyorum.”
<i>“Korkma. Turktche seuilemek olkadar gutche deül..Bilmez-mi syn ki, ianliche seuilemeindgé, eüu seuilemeié eughrenilmez.”</i>	“Korkma! Türkçe konuşmak o kadar da zor değil. Bilmez misiniz ki hata yapılmadan doğru konuşulmaz.”

Yukarıdaki örneklerde Türkçe konuşma sürecinde karşılaşılabilecek durumlarda neler yapılması gerektiği yansıtılmaktadır. Türkçe öğrenenlere tavsiyeler verilmektedir. Türkçe öğrenmenin başta zor görüldüğü, ancak öğrenmeye başlayınca verilen tavsiyelere uyulduğu sürece öğrenmesi çok basit bir dil olduğu anlatılmak istenmiştir.

“Ne mutli sena ki boukadar dil bilursyn!” > “Ne mutlu sana ki bu kadar dil biliyorsun!” ifadeleriyle dil öğrenmenin önemine de vurgu yapılmaktadır. Bu şekilde dil öğrenenlerin motive olmaları sağlanmaktadır.

Tablo 8 Diyalog 11- Türkçe konuşmak üzerine

İki kişi aralarında Türkçe öğrenmek ve Türkçe öğrenim sürecinde karşılaşılabacaklar hakkında konuşmaktadır.

Günümüz Türkçesi

Türkçe Konuşmak Üzerine

A: Ne mutlu sana ki bu kadar dil biliyorsun.

B: Umarım sen de öğrenirsin.

A: Onları bilmek çok gereklidir.

B: Doğru söylüyorsun, o yüzden bize de Türkçe öğretmeni rica ediyoruz. Türkçeyi iyi biliyorsun diyorlar.

A: Umarım dediğin gibidir.

B: İnanın! Bana öyle dediler.

A: Belki ezberden öğrendiğim birkaç sözü söylemişimdir.

B: Konuşmaya başlamak için yeterlidir.

A: Söylediklerimi anlamaz mısın?

B: Anlarım. Ancak konuşamam.

A: Zamanla kolayca öğrenirsin. Türkçeyi iyi konuşmak için sık sık tekrar yapman gerekli. Sık sık konuşabilmek için bir şeyler bilmek gerekli. İyi ya da kötü sürekli konuşunuz!

B: Yanlış yapmaktan korkarım.

A: Korkma! Türkçe konuşmak o kadar da zor değil.

B: Yanlış konuşursam, benimle alay ederler.

A: Bilmez misiniz ki doğru konuşmaya yanlış yaparak başlanır.

B: Doğrudur!

Beşinci diyalogda iki kardeş ve bir arkadaş arasında bir bahçede geçen konuşmalar aktarılmaktadır.

Tablo 9 Diyalog 5- Bahçede

Günümüz Türkçesi	Günümüz Fransızcası
Bahçede	Du jardin
Kardeş: Ne kadar çok beklettiniz beni!	Vous vous faites bien attendre, monsieur.
Ağabey: Boşuna bekletmedik. Arkadaşımın evinde kahvaltı yapıyorduk. Ne yazık ki sen de benimle gelmedin.	Je n'ai pas perdu mon temps. J'ai trouvé un très bon déjeuner chez Monsieur. Je suis fâché que vous ne soyez pas venu avec moi.
Kardeş: İki saattir sizi burada Ahmet Bey'le bekliyorum.	Il y a deux heures que je vous attendais ici avec monsieur Ahmet.
Ağabey: Ahmet Bey nereye gitti?	Où est donc monsieur Ahmet?
Kardeş: Size selamı var, ancak bir işi çıktığı için daha fazla bekleyemedi. İyi bir adamdır.	Il m'a chargé de vous faire ses excuses. Mais qu'une affaire qu'il a l'empêchait de vous attendre plus longtemps. C'est un fort honnête homme.
Ağabey: Ne yazık ki onunla görüşemedik.	Je suis fâché de ne l'avoir pas rencontré.
Arkadaş: Kardeşler! Bu bahçeyi beğendiniz mi? Ne dersiniz? Her türlü ağaçtan çiçekten ve meyveden bulunur. Gezilecek yerleri çok güzeldir.	He bien, monsieur. Que dites-vous de ce jardin, vous plaît-il? On y voit toute sorte d'arbres, de fleurs & de fruits. Ces allées sont charmantes.
Ağabey: Şu çiçekliği çok beğendim.	Le parterre des fleurs me plaît beaucoup.
Kardeş: Turunç ağaçları nerededir?	Où est l'orangerie?
Arkadaş: İşte şu taraftadır. Doğruyu söylemek gerekirse böyle bahçe az bulunur. Bu mevsimde burada gezinti yapmak çok iyidir.	La voici de ce côté-ci. , il faut l'avouer, il ne se trouve guère de jardin aussi joli que celui-ci. Dans la saison où nous sommes la promenade est salutaire.
Ağabey: Yarın yine gelir eğleniriz.	Demain nous reviendrons pour nous y divertir.
Kardeş: Ahmet Bey'i de getiririm. Burada olacağımızı duyunca seve seve gelir. Eğer haber vermez isem o zaman darılır.	J'amenerai avec moi monsieur Ahmet. Lorsqu'il saura que vous devez trouver ici, il viendra avec plaisir. Il serait même fâché, si je ne avertissais pas.

Arkadaş: Allah'a ismarladık Beyler.	Votre serviteur monsieur.
Kardeşler: Allah yardımcınız olsun!	Dieu vous accompagne!

Altıncı diyalogda iki arkadaş arasında oynadıkları oyun üzerine bir konuşma geçmektedir.

Tablo 10 Diyalog 6 - Oyun oynamak için

Günümüz Türkçesi	Günümüz Fransızcası
<i>Oyun üzerine</i>	<i>Pour jouer.</i>
Arkadaş: Hoş geldin Mustafa Bey!	Soyez le bien venu monsieur Mustafa.
Mustafa: Hoş bulduk beyefendi.	Soyez le bien trouvé monsieur.
Arkadaş: Ahmet Bey de sizinle midir?	Avez-vous amené avec vous monsieur Ahmet?
M: İşte geliyorlar.	Le voici qui vient.
Mustafa: Hayırlı sabahlar Ahmet Bey.	Monsieur Ahmet, je vous souhaite le bonjour.
Ahmet: Günaydın beyefendi.	Bonjour monsieur.
M: Dün arkadaşlar sizi çok görmek istedi.	Hier vos amis vous souhaitaient passionnement
A: Çok teşekkür ederim. Çok mutlu oldum.	Je leur suis fort obligé aussi bien qu'à vous monsieur.
M: Bugün nerededirler?	Où sont-ils donc aujourd'hui?
A: Şimdi gelirler.	Ils viendront toute à l'heure.
M: Onlar gelinceye kadar biz oyun oynayalım.	En attendant qu'ils viennent, jouons une partie.
A: Peki beyefendi, oynayalım.	Très volontiers monsieurs jouons.
M: Kâğıt getirin bakalım. Kim dağıtacak?	Donnez-nous de cartes, voyons qui fera.
A: Ben dağıtırım.	C'est à moi faire.

M: Hayır beyefendi. Ben dağıtacağım. Kâğıtları güzel bir karıştır!	Monsieur, vous me pardonnez, c'est à moi. Mêlez bien les cartes!
Ahmet: Kâğıtları kesin beyefendi.	Coupez monsieur!
M: Ne kadar kötü kâğıtlar geldi.	Ô le mauvais jeu que j'ai!
Ahmet: Dediğiniz kadar kötü değildir herhâlde?	Vous ne l'avez pas si mauvais que vous le dites!
M: Buyurun efendim. Size çok güzel kâğıtlar gelmiş.	Prenez monsieur! Vous avez le plus beau jeu du monde.
Ahmet: Sadece bir iyi kâğıdım yok. Oyunda sizin şansınız boldur. Ümidinizi kesmeyiniz.	Je n'ai pas une seule carte qui soit bonne. Vous êtes heureux dans le jeu. Courage, monsieur, ne vous désespérez pas!
M: Hayır böyle kâğıtla sizinle başa çıkılmaz.	Non, il n'ya pas moyen de tenir contre vous avec un si mauvais jeu.
Ahmet: Belki bu oyunda şansınız döner.	Peut-être serez vous plus heureux cette fois-ci.
M: Bir oyun daha oynayalım beyefendi.	Allons monsieur votre revanche.
Ahmet: Hayır bugünlük yeter bu kadar.	Non monsieur, en voici allez pour aujourd'hui.

Yedinci diyalogda iki arkadaş arasında bir ev ziyareti esnasındaki konuşmalar aktarılmaktadır.

Tablo 11 Diyalog 7 - İki arkadaş arasında

Günümüz Türkçesi	Günümüz Fransızcası
<i>İki arkadaş arasında</i>	<i>Entre deux amis</i>
Hizmetli: Beyefendi sizi birisi çağırıyor.	Monsieur, une personne vous demande.
Ev sahibi: Söyle içeri gelsin.	Faites-la entrer.
Misafir: Hayırlı sabahlar beyefendi.	Bonjour, monsieur.
M: Günaydın beyefendi.	Votre serviteur, monsieur!

E: Nasılsınız?	Comment vous portez-vous?
E: Beyefendiye bir sandalye getirin.	Apportez un siège à monsieur!
M: Gerek yok. Uzun süre kalmayacağım kusura bakmayın. Buraya yakın bir arkadaşşıma daha uğrayacağım.	Je n'en ai pas besoin. Excusez-moi, je ne peux pas m'arrêter longtemps ici. Il faut que j'aille rendre une visite à un de mes amis ici proche.
E: Ne aceleniz var? Biraz oturun sohbet edelim. Nasılsınız?	Vous êtes bien pressé, assoyez-vous un moment que nous puissions parler ensemble. Comment se porte monsieur?
M: İyiyim! Hâl-hatırınızı sormaya geldim.	Fort bien, monsieur. Je suis venu ici pour savoir l'état de votre santé.
E: Allah razı olsun! Ömrünüz uzun olsun! Bir haber var mı?	Je vous suis fort obligé, monsieur, Dieu vous donne une longue vie. Ne savez vous point quelques nouvelles?
M: Yeni bir haber yok. Belki sizde yeni bir haber vardır?	Je n'en sais point du tout. Peut-être en saurez vous quelque'une.
E: Filan Paşa görevinden alınmış dediler.	On dit que N. pacha a été déposé de son gouvernement.
M: Sanmam! Çünkü Vezirin gözünde değerlidir ve asker tarafından da pek sevilir.	Je ne le crois pas; car il est bien venu chez le Vézir. & il est aimé des soldats.
E: İyi bir adamdır. Akıllıdır. Cömerttir. Kimseye zararı dokunmaz. Herkesin iyiliğini ister. Fakirlerin babasıdır. Masumların koruyucusudur.	C'est un très honnête homme, un très bel esprit & il est liberal. Il ne nuit à personne & fait du bien à tout le monde. Il est le père des pauvres & le protecteur des innocents.
M: Onun görevden alınması birçok kişi için sorun olacaktır.	Sa déposition sera a plusieurs de grand préjudice.
E: Doğru söylüyorsunuz. İyiliğini çok duydum.	Il est vrai monsieur. J'ai entendu parler de lui en bonne part.
M: Dünyanın iyiliğini yaptığını söylüyorlar.	On en dit tout le bien du monde.
E: Ne yazık ki böyle adamlar şanssız olur. Kapıdaki kimdir?	C'est dommage qu'un homme de ce mérite soit malheureux. Mais qui est à la porte?

H: Bir ulaktır.	C'est un valet.
Ulak: Hayırlı günler beyefendiler. Efendimin size selamı var. Şu mektubu buyurun.	Je vous souhaite le bonjour, messieurs. Mon maître m'a chargé de vous faire ses compliments & de vous remettre en même temps cette lettre.
E: Beyine benden çok selam söyle ve yarın dediği yerde olacağımı bildir.	Saluez de m apart votre maître & dites-lui que demain je me trouverai à point nommé où il m'attend.
M: Bu mektubu kim yolladı size?	Qui vous a envoyé cette lettre?
E: Ahmet'in kardeşi yollamış. Beni ava davet ediyorlar.	C'est le frere d'Ahmet. Il m'invite à une partie de chasse.
M: Ben de sizinle gelmeyi çok isterim.	J'aurai du plaisir à être aussi de la partie.
E: Tabi ki. Hoş gelirsiniz! Sefa gelirsiniz.	Vous serez le bienvenu.
M: Yarın hep birlikte eğleniriz. Şimdi gideyim. Her şeyi hazırlayayım.	Demain nous nous divertirons ensemble. Je m'en vais donc préparer toutes choses pour cela.
E: Tabi ki efendim. Allah yardımcınız olsun!	Très bien, monsieur. Dieu vous accompagne!

Sonuç

Yabancılar Türkçe öğretimi üzerine hazırlanmış kaynakların son dönemde artmasıyla birlikte bu alanda geniş çaplı bir alanyazın oluşmaya başlamıştır. Yabancılar dil öğretimi çalışmaları elbette kutsal kaynakların diğer dillere çevrilmesiyle başlamıştır. Daha sonraki dönemlerde ise bu çalışmalar kimi zaman sömürgecilik amaçlı, kimi zaman kültürel aktarım amaçlı, kimi zaman da iletışimsel amaçlı ele alınmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde ise Dîvânu Lugâti't-Türk ve Codex Cumanicus ile başlayan ve günümüze kadar uzanan bir zaman diliminde birçok eserin kaleme alındığı görülmüştür. Bu eserlerden birisi olan İbrahim Müteferrika'nın Holderman ile 1730 yılında yayımladığı "Türk Dili'ni Kolay ve Kısa Yoldan Öğrenme Yöntemi ve Türkçe Dilbilgisi" eseri Osmanlı

Dönemi'nde matbaada basılan ilk yabancılara Türkçe öğretimi kitabı olması özelliğiyle de önem kazanmaktadır. Bunun yanında Türk Dili açısından bakıldığında bu eserle Arap harflerinden Latin harflerine geçiş denemelerinin de yapılmaya başlandığı görülmektedir.

Kültürel açıdan bakıldığında, eserde yer alan günlük konuşma kalıpları ve yapıların bir bağlam içerisinde yansıtıldığı, diyaloglarda Türk toplumuna ait kültürel öğelere yer verilmesiyle de dilin kültürün taşıyıcısı olma özelliğine gönderme yapıldığı görülmektedir. Diyaloglarda tercih edilen söz varlığı, hitap ifadeleri, dilbilgisi yapıları iletişim amacının yanında aynı zamanda kültürel birer aktarım ögesi olarak da görülmüştür.

Çalışmada tespit edilen bir başka durum ise Türkçenin zaman içerisinde geçirmiş olduğu değişimdir. Diyaloglarda kullanılan çoğu sözcük günümüzde ya yan anlamda kullanılmakta ya da artık sözcüklerin kullanımına rastlanmamaktadır. Öte yandan Fransızca sözcüklerin ise hâlâ o günkü gibi kullanıldığı tespit edilmiştir. Dilbilgisi yapılarına bakıldığında ise aynı şekilde Türkçede artık kullanılmayan yapıların bulunduğu, Fransızcadada ise o günkü yapıların bütünlüğünü bugün dahi koruduğu belirlenmiştir.

Metinler arasındaki bağdaşıklık ve tutarlılığa bakıldığında genel olarak diyaloglar arasında bir bağlam olduğu görülse de bazı metinler arasında bağlantı kurulamamış, bu yüzden bütüncül anlamda metinlerin sadece kendi içerisinde bir bağdaşıklık ve tutarlılığa sahip olduğu tespit edilmiştir. Önceki diyaloglardaki kişiler kimi zaman bir sonraki diyalogda karşımıza çıkarken, bazı diyaloglarda ise farklı kişilerle konular aktarılmaya çalışılmıştır. Diyaloglarda konuşmacılar açık bir şekilde verilmemiştir. Bu yüzden dil öğrenenlerin kendileri bağlamdan bu kişileri çıkarmaları gerekmektedir. Bu durum o dönemde Türkçe öğrenenler için ayrı bir zorluk oluşturmuştur.

Sonuç olarak şu söylenebilir ki incelenen bu eserde de görüldüğü gibi Türkçenin zaman içerisinde Fransızcadan çok fazla etkilendiği, harf sisteminden, sözcük aktarımına kadar birçok konuda bu dilden Türkçeye sözcük ve ifade geçtiği, böylece Türkçenin yeni bir yapıya bürünmeye başladığı anlaşılmaktadır. Bu durum elbette her dil için mümkün olabilecek

bir geçirgenlik safhasıdır. Nitekim diller bu şekilde zenginleşmektedir. Fakat dil zenginleşirken dikkat edilmesi gereken husus o dile kendi özelliğini veren unsurların tamamen kaybolmamasıdır. Türkçe kadim bir dildir. Zaman içerisinde farklı medeniyetlerden sözcükler, yapılar bünyesine katmıştır. Fakat hiçbir zaman farklı bir dilin altında yer almamıştır. Zira kendine has bir sesletim ve yazım tarzı mevcuttur. Bu açıdan Türkçenin sağlam bir yapısı vardır. Önemli olan Türkçeye eklenen ifade ve sözcüklerin farklı dillerden dilimize girmiş olduğunun farkında olup, zaman içerisinde bu sözcüklerin Türkçe dilbilgisi ve söyleniş tarzına dönüştürülerek Türkçenin içerisinde eritmeye çalışılmasının bilincinde olmaktır.

1700'lü yıllarda Yabancılara Türkçe öğretimi amaçlı hazırlanan bir eserin bir bölümünde yer alan, çağının günlük dilbilgisi ve söz varlığı öğelerini içeren diyalogların incelendiği bu çalışmada Türkçe'nin geçmişte her dönemde öğrenilmek istendiği, bu açıdan yabancılara Türkçe öğretimi amaçlı eserlerin kaleme alındığı bir kez daha gözler önüne serilmiştir. Avrupa kökenli, günümüzde dünya dili olarak kabul edilen İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca ve Portekizcenin sömürgeciliğin bir aracı olarak kullanıldığı bir çağda Türkçenin insani boyutlar göz önünde bulundurularak iletişim amaçlı kullanılıyor ve öğretiliyor olması üzerinde durulması gereken bir başka konudur. Zira bütün adı geçen diller günümüzde dahi Afrika ve Asya'da kültürlerin yok edilmesi amaçlı kullanılıyorken, en parlak çağında Osmanlı İmparatorluğu'nun Türkçeyi bir kültür kırıcı olarak görmemesi, tam tersine farklı kültürlerin Türk kültürünü zenginleştireceği düşüncesinde olması, Türk medeniyetinin diğer medeniyetlerden ne kadar farklı olduğunun bir başka göstergesidir.

İncelenen eserde de görüldüğü gibi Türk medeniyetinin bir parçası olan Türk kültürü ve Türk dili geçmişte olduğu kadar günümüzde de beğenilen, çeşitli sebeplerle öğrenilmek istenilen bir dildir. Geçmişteki deneyimlerden sağlam bir temel oluşturularak, gelecekte konuşulacak Türkçenin tohumları bugünden atılması gerekmektedir. Nitekim gelişen teknoloji ve hızlıca yayılan küreselleşme insan hayatını her açıdan etkilemeye devam etmektedir. Türk milletini oluşturan kültürel değerlerin ve kültürün taşıyıcısı olan Türk

dilinin bu açıdan korunması, geçmişinin bilinmesi ve geleceğinin planlanması olmazsa olmaz unsurlardan birisi olmalıdır. Fiziksel olarak sınırların ortadan kalktığı, mekân ve zamanın hızlıca yer değiştirdiği bir döneme girilirken yabancılara Türkçe öğretiminde etkili ve dünya çapında kaynaklar üretilerek kültürlerarası yerleşkede Türkçenin de yer almasının sağlanması gerekmektedir. Bunun için geçmişte yapılan çalışmaların ortaya çıkarılması önemli bir başlangıçtır.

KAYNAKÇA

Biçer, N. (2019). Osmanlı Dönemi'nde Matbaada Basılan İlk Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitabı Üzerine. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42-53.

Biçer, N. (2012). Hunlardan Günümüze Yabancılara Türkçe Öğretimi . *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1 (4),107-133.

Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks: Sage.

Çakmak, C. (2015). Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihçesine Genel Bir Bakış Denemesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 4 (2) , 167-182 .

İslam Ansiklopedisi. (2021). *İbrâhim Müteferrika*. [Online] <https://islamansiklopedisi.org.tr/ibrahim-muteferrika> [Erişim tarihi:15.11.2021]

Tekin, E., & Kır, B. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ortak Temalara Göre Diyalog Etkinliklerinin Geliştirilmesi: A2 Seviyesi. *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Yabancı Dil Öğretimi Araştırmaları* Ankara: Ankara Üniversitesi Tömer Yayınları.

Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis. *Ids Practice Paper In Brief*, 1-10.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.